

Bıçağın Ucu: Devrim, Darbe ve Toplumsal Cinsiyet Sorunsalı Üzerine Bir İrdeleme

Tip of the Knife: A Study on the Problematiqué of Revolution, Coup and Gender

Serpil DURĞUN^a Sabit DUMAN^b

ÖZ	ABSTRACT
<p>Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının en önemli isimlerinden biri olan Atilla İlhan'ın 1973 yılında yayımlanan <i>Bıçağın Ucu</i> adlı romanı, 1909-1960 yılları Türkiye'sinin anlatıldığı yedi kitaplık <i>Aynanın İçindekiler</i> serisinin ilk romanıdır. İlhan, <i>Bıçağın Ucu</i> adlı romanında, 1960 yılının Ocak -Mayıs aylarını kapsayan bir dönemde Türkiye'nin içinde bulunduğu siyasi ve sosyal durumları Türkiye'deki aydın kesimin bakış açısından serimlemiştir. Söz konusu romanda 27 Mayıs 1960 askeri darbe dönemindeki zamanın ruhu, romanın başkarakterleri olan Suat ve Halim üzerinden açıklanmıştır. Genel anlamda araştırmacılar <i>Bıçağın Ucu</i> adlı romanı 27 Mayısı konu edinen bir roman bağlamında ele almışlardır. Ancak, romanın 27 Mayıs yanlısı mı yoksa karşıtı mı olduğu konusunda net bir değerlendirme yapmamışlardır. Ayrıca, İlhan'ın romanları üzerine yapılan çalışmalarda onun devrim, darbe ve toplumsal cinsiyet konularına yönelik görüşleri araştırmacılar tarafından bir değerlendirmeye tabi tutulmadan çoğu kez olduğu gibi aktarılmış ya da bu konulara kısaca değinilmiştir. Bu kapsamda makale, Atilla İlhan'ın <i>Bıçağın Ucu</i> adlı romanında geçen "devrim", "darbe" ve "toplumsal cinsiyet" konularının kendi döneminin koşulları göz önünde bulundurularak eleştirel bir şekilde çözümlenmesi amacıyla kaleme alınmıştır.</p>	<p>Atilla İlhan is one of the most important authors of the Turkish Literature in the Republican Period and his novel <i>Tip of the Knife</i>, published in 1973, is the first novel of the seven-book <i>Inside the Mirror</i> series, which tell Turkey in the period covering between years 1909-1960. In his novel <i>Tip of the Knife</i>, İlhan presented the political and social events and situations Turkey had experienced in the period from January to May 1960, observing from the point of view of the intelligentsia in Turkey. In this novel, the spirit of the time during the military coup that took place on May 27, 1960 is expounded through the main characters of the novel, Suat and Halim. In general terms, researchers have not made a clear assessment of whether the novel is for or against May 27. Moreover, his views on the revolution, coup and gender issues are often conveyed as they are without being evaluated by the researchers or these issues are briefly mentioned. This article has been written in order to critically scrutinize the issues of "revolution", "coup" and "gender" in Atilla İlhan's novel <i>Tip of the Knife</i>, considering the facts and conditions of the author's own period.</p>
Anahtar Kelimeler Atilla İlhan, Bıçağın Ucu, Devrim, Darbe, Toplumsal Cinsiyet.	Keywords Atilla İlhan, Tip of the Knife, Revolution, Coup, Gender.

^a Doç. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü. Email: s.durgun@alparslan.edu.tr

(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

^b Prof. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. Email: sabit.duman@alparslan.edu.tr

1. Giriş

Attila İlhan'ın "Aynanın İçindekiler" serisinin ilk romanı olan *Bıçağın Ucu*, 1963-1972 yılları arasında kaleme alınmış olup, Bilgi Yayınevi tarafından 1973'te yayımlanmıştır (Vançin, 2019: 20). İlhan'ın "*Bıçağın Ucu*" adlı eseri İstanbul'da 1960 yılının Ocak-Mayıs aylarını kapsayan bir dönemde Demokrat Parti muhalifleri, gazeteciler ve sanatçılar gibi belli kesimlerin gözünden darbeye giden süreçte yaşanan gelişmeleri anlatmaktadır. Demokrat Parti (DP) ile Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) arasında geçen siyasal tartışmaları, yaşanan gerilimleri konu edinen roman 27 Mayıs'a kadar geçen süreci roman kişileri üzerinden analiz etmektedir. Dönemin atmosferi bazen belge kullanılarak, zaman zaman da gazete ve radyo yayınlarına değinilerek yarı belgesel bir yapıda romanın başkahramanları olan Halim ile eşi Suat üzerinden okuyucuya yansıtılmıştır. Söz konusu dönemde, Demokrat Partinin otoriter yönetime kaydığı, basına sıkı sansür uyguladığı, dinsel tavizler verdiği, komünist faaliyetlere izin vermediği öne sürülmektedir. Bunların üstesinden gelmek için romanda Attila İlhan, roman kahramanlarının ağzından Türkiye için bir kurtuluş reçetesi sunmaktadır. Ortodoks Kemalist reformların yapılması gerekliliğine işaret eden bu reçete, roman kahramanlarının ağzından didaktik bir şekilde okuyucuya verilmektedir.

Kendisini toplumcu olarak niteleyen Attila İlhan daha çok şiirleri ile tanınan bir yazardır. Şiirlerine göre ikinci planda kalan İlhan'ın romanları üzerine çok fazla çalışma yapılmamış olmasına karşın, *Bıçağın Ucu* adlı romana edebiyat çevrelerinden pek çok eleştiri yöneltilmiştir. Sözgelimi, Fethi Naci *Bıçağın Ucu*'nu, "romanlaşmamış toplumsal düşünceler yığını" (Naci, 1999: 410) olarak nitelemiştir. *Bıçağın Ucu* adlı romanda İlhan, dönemin solcularını meyhaneden çıkmayan, sürekli tartışıp eyleme geçmeyen, işe yarayan projeler üretmeyen karakterler olarak yansıttığı gerekçesiyle sol görüşlü edebiyat çevreleri tarafından sert bir şekilde yerilmiştir (Naci, 1999: 405). Hatta, Fethi Naci bu romanı en antikomünist roman olarak tanımlamıştır (Naci, 1999: 409). Nitekim, *Bıçağın Ucu*'nda İlhan tarafından devrimci olarak tanımlanan karakterler hep olumsuz özellikleri ile, bohem yaşam biçimleri ile karşımıza çıkmaktadır. İlhan kendisini solcu olarak tanımlasa da sol hareketlere katılmamıştır. Onun ileri sürdüğü fikirler sol kesim tarafından pek dikkate alınmamıştır. İsmet İnönü'yü eleştirmesi, kendisini Atatürkçü olarak tanımlayan çevrelerin bir kısmını "gardorp Atatürkçü"sü olarak nitelendirmesi bazı kesimleri rahatsız etmiştir. Bu noktada Uluengin İlhan'ın daha çok sağ kesim tarafından okunup dikkate alındığını söyler.¹ İleri (2005: 204), İlhan'ın Paris'te Marksizmin yeni versiyonları ile karşılaştığını, ancak Türkiye'de Marksizmin 1930 yılından kalma konularının tartışıldığına şahit olduğunu vurgular. 1960'larda Türkiye İşçi Partisi'nin kurulmasıyla beraber silahlı mücadele görüşünün ağır bastığını, Türk solunun silahlı mücadeleye kaydığını ve böylece İlhan'ın Türk solunun ayağının yere basmadığını anladığını belirtir (İleri, 2005: 213-214). İleri'nin bu değerlendirmesinden yola çıkarak İlhan'ın, Türk solunun bir nevi modası geçmiş tartışmaları sürdürdüğünü düşündüğünden ve şiddete, silahlı mücadeleye karşı olduğundan romanında devrimcileri olumsuz bir şekilde betimlediği söylenebilir. Öte yandan, Batı düşmanlığı ile anti-semitizm sağ ile sol kesimin kesişme noktası olduğundan İlhan'ın Batı dünyasını sert bir şekilde eleştirmesi ve özellikle onun *Dersaadet'te Sabah Ezanları*'nda karşımıza çıkan anti-semitizmi sağ ve sol kesimlerin her ikisini besleyen bir damar olmuştur.²

¹ Bkz. Hadi Uluengin (2005, 14 Ekim). İlhan'ı nasıl blirdim? Hürriyet gazetesi.

² Bkz. Hadi Uluengin (2005, 14 Ekim). İlhan'ı nasıl blirdim? Hürriyet gazetesi.

Edebiyat çevreleri İlhan'ın *Bıçağın Ucu* adlı romanını 27 Mayıs'ı konu edinen bir roman bağlamında ele almıştır. Ancak, söz konusu eserin 27 Mayıs yanlısı mı yoksa karşıtı mı olduğu konusunda net bir değerlendirme yapılmamıştır. Attila İlhan'ın romanları üzerine yapılan tezlere bakıldığında ise, bu çalışmaların konuya farklı bir açıdan yaklaştıkları görülmektedir.³ Bunun yanı sıra, İlhan'ın romanları üzerine yapılan çalışmalarda onun devrim, darbe ve toplumsal cinsiyet konularına yönelik görüşleri araştırmacılar tarafından eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmadan çoğu kez olduğu gibi aktarılmış ya da bu konulara kısaca değinilmiştir. 27 Mayıs'a giden süreci konu edinen romanın ana temasının Timur'un (1991: 251) da belirttiği gibi devrim ve cinsellik üzerine kurulduğu görülmektedir. Türkiye, 1946 yılında çok partili sisteme geçtikten sonra tek parti döneminde bastırılan siyasi ve toplumsal sorular yavaş yavaş kamuoyunda tartışılmaya başlanmış, CHP yeni gelişmelere ayak uydurmaya çalışarak daha liberal bir politikaya doğru kaymıştır. Sıkı laiklik politikası ile basında sansür uygulaması gevşetilerek ekonomik sorunlara daha fazla ağırlık verilmiştir. Böyle bir ortam içerisinde CHP, 1950 yılının mayıs ayında yapılan genel seçimi kaybetmesi üzerine iktidarı DP'ye bırakmıştır. Seçim sonuçlarına göre iktidarın kansız ve problemsiz bir şekilde el değiştirmesi o dönem için oldukça önemlidir. Bu kapsamda çalışma, Attila İlhan'ın *Bıçağın Ucu* adlı romanında geçen "devrim", "darbe" ve "toplumsal cinsiyet" konularını kendi döneminin koşulları göz önünde tutularak irdeleme amacıyla kaleme alınmıştır.

2. Devrim

Bıçağın Ucu adlı romanda, "İttihat Terakki rüesası nerede?" (İlhan, 2005: 57) diyen Suat'ın dayısı Emekli Miralay Ferit'in bu sözlerinden, onun Beyoğlu'nun kozmopolit dünyasını benimsemediğini homojen bir toplum yaratma planını desteklediğini anlamaktayız. Yine, Miralay Ferit'in ağzından halifeliğin kaldırılıp laikliğin onun yerine koyularak devrimin gerçekleştiğini anlıyoruz. Buradan hareketle, devrimin romanda siyasal bir anlamda kullanıldığını görmekteyiz. Romanda devrim saltanatın kaldırılması, hanedan mensuplarının ülkeden çıkarılması ile eş anlamlı tutulmakta ve Miralay Ferit tarafından Atatürk devrimleri teker teker sıralanmaktadır (2005: 37). Menderes'in "siz isterseniz hilafeti bile getirirsiniz" (Öymen, 2013: 226) şeklindeki sözlerini eleştiren Miralay Ferit, gerekirse sert bir mücadeleye başlayacaklarını söylemektedir. Oysa Menderes bu cümleyi, mecliste bakanları tek tek istif ederken bir siyasi kriz esnasında milletvekillerinin gücünü tanımlamak için kullanmıştır. Menderes'in Atatürk'ü koruma kanununu çıkarırken meclis kürsüsünden yaptığı konuşma onun laikliğe ne kadar bağlı olduğunun bir göstergesidir. Söz konusu cümle, "siz o kadar güçlüsünüz ki, isterseniz olmayacak bir şeyi, yani hilafeti bile getirirsiniz" anlamında söylenmiş bir cümle olmasına karşın, muhalefet tarafından bu cümle başka anlamlara çekilmiştir (Öymen, 2013: 224-226). Nitekim, romanda Miralay Ferit'in bu cümleye ilişkin değerlendirmeleri söz konusu cümlenin başka anlamlara çekildiğini açık bir şekilde göstermektedir.

Romanda Mustafa Kemal'i devrimci olarak tanımlayan eski Kuva-yı Milliyecilerin yanı sıra devrimi farklı bir şekilde tanımlayan Demokrat Parti muhaliflerini de görmekteyiz. Sözgelimi, Halim'in hem kendisini muhalif ve devrimci olarak tanımlaması hem de babasının ölümü ile

³ Bkz. İrem Vançin, Attila İlhan'ın Aynanın İçindekiler Roman Dizisinde Tarihsel Belge-Kurmaca İlişkisi, Boğaziçi Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, ss.22-26; Kutbettin Turan, Attila İlhan'ın Romanlarında Yakın Tarih, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van, 2011, ss.155-116.

elde edeceği mirastan bir an önce pay kapmayı beklemesi bir çelişki yaratmaktadır. Kendisini muhalif ve devrimci olarak tanımlayan birinin normalde ailenin servetini reddedip kendi ayakları üzerinde durması, kendi bildiği yoldan yürümesi gerekirken, Halim rahat yaşam hayallerini babasından kalacak olan miras üzerinden kurmaktadır (İlhan, 2005: 50). Mirastan eline geçecek olan para ile eşi Suat'ı mutlu edebileceğini ve böylece aralarındaki huzursuzluğun da sona ereceğini düşünmektedir. Öte yandan romanda, Halim'in sorunlarını çözemeyince sığınacağı bir liman olarak Çiçek Pasajı'nı gördüğünü anlamaktayız. Çiçek Pasajı'nda, Halim ve arkadaşları Türk solu üzerinden tartışma yaparlarken İnönü döneminde sosyalist ve komünist kesim ve yayınlara karşı sergilenen sert tutumu görmemezlikten gelmektedirler. Örneğin, Sabahattin Ali'nin 1949 yılında İsmet Paşa cumhurbaşkanıyken öldürüldüğü hatırlandığında, romanda Halim ve arkadaşlarının bu önemli olayı dönemin iktidarını belirtmeden ele almaları (2005: 88) dikkat çekmektedir.

Halim'in, polis olduğundan kuşkulandığı için arkadaşının kafasına bir şişe ile vurması onun içinde bulunduğu ruh halini yansıtmaktadır. Herkesin herkesten şüphelendiği güvensiz bir atmosfer söz konusu olduğundan Halim ve arkadaşları, aralarında bir hafiyenin olduğu düşüncesini kafalarından çıkaramamaktadır. Avrupa'da Paris'in, Viyana'nın, Prag'ın özgür şehirler olduğunu, o şehirlerde herkesin mutlu bir hayat sürdürdüğünü, sanatın oralarda geliştiğini düşünmektedirler. Halim, evliliklerin ilk yıllarında eşi Suat ile oralara gitmeyi çok istemiş, o şehirlerde işçilerin nasıl örgütlendiğini, greve nasıl gittiklerini görmeyi umut etmiştir (2005: 87). Grevi ve sendika kurmayı yasaklayan CHP olmasına rağmen romanda Halim'in CHP'ye yönelik hiç eleştiri yapmadığı görülmektedir. Halim ve arkadaşları İnönü'yü sosyalist partileri kapattığı için hiç suçlamamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, Halim'in ve arkadaşlarının devrimciliğinin yalnızca DP'ye muhaliflikle sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır. Bu noktada, romanda İlhan'ın sadece DP'ye muhalif olan kesimi "devrimci" olarak göstermeye çalıştığı öne sürülebilir. İlhan'ın cephesinden bakıldığında Halim'in tutuklanması, mahkum olması ve damgalanması onu devrimci sınıfına dahil etmeye yeterli gelmektedir. Tutuklanıp polis tarafından sorguya çekilmek ve işkence görmek solcu ya da devrimci olmanın şartlarından biri olarak görülmektedir. Romanda devrimcilik, Halim ve arkadaşlarının tiyatro sendikası kurma projesi ile sınırlı kalmaktadır (2005: 89). Ayrıca, Halim ve arkadaşları kendi aralarında konuşurlarken işçi sınıfını sevmediklerini söylemişlerdir. Halim, işçi sınıfı adına başını belaya soktuğunu, onların yüzünden işten atıldığını ama buna karşın işçilerin kendilerini sömüren bir demagoga alkış tuttıklarını belirtmektedir (2005: 95). Oysa, komünist bir devrim için işçi sınıfının varlığı gereklidir. Bu bakımdan, Halim ve arkadaşlarının işçi sınıfını sevmemeleri aslında onların komünist olmadıkları anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, Halim ve arkadaşlarının devrimciliğini nasıl tanımlamamız gerektiği konusu romandaki eksik yönlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Halim ve arkadaşlarının yurtdışındaki gençlerin örgütlenip yeraltı çalışmaları yapmalarına, posta ile çeşitli yerlere devrimci broşürler göndermelerine büyük bir önem verdikleri anlaşılmaktadır (2005: 103). Kendi dışındaki solcuların iyi çalıştıklarını düşünüp, devrimin olacağına dair içlerinde hala ümit taşıyorlar da devrime dair somut bir belge ortaya koyulmamaktadır. Romanda Halim ve çevresindekilerin temel amacı içki içip hoşça vakit geçirmek, sinema ve tiyatrodan konuşmadıklarında ise siyasi sohbetler yapmaktır. Devrimciliklerini pekiştiren tek iş, tiyatro ve sinema sanatçıları için bir sendika kurma planlarıdır. İlhan, onları devrimci bir kimliğe büründürmek için bu işle uğraşiyor olmalarını yeterli görmektedir. Romanda Halim'in bir anlamda kendi devrimciliğinin tek somut göstergesi, polis tarafından takip edildiğini sanmasıdır.

Bunun yanı sıra, romanın ilerleyen sayfalarında Halim köylülerle karşılaşır, onlara gidecekleri yerin adresini tarif ettikten sonra kendisi de kasaba kökenli biri olmasına rağmen onlarla bir yere varılamayacağını hisseder. Ama öte yandan, köylülerde olan dayanışmanın kendilerinde olmadığını da fark eder ve bu nedenle kendi yenilgilerinin kaçınılmaz olduğunu düşünür (2005: 110). Siyasal hareketlerde aşiret bağlılığı söz konusu olmayıp yoldaşlık ön plandadır. Yine bu tip hareketlerde kitleyi bir arada tutmak, dayanışmayı artırmak için aktif bir mücadele içinde bulunulur. Siyasi mücadeleler esnasında ölenler için hep görkemli cenaze törenleri düzenlenir. Cenazeler kitleleri dayanışma duygusu etrafında birleştiren, onları bir arada tutmayı sağlayan en önemli araçlardan biridir. Buna karşın, romanda devrimci olarak sunulan karakterlerin böyle aktif siyasi bir mücadele içinde olmadıkları görülmektedir. Romandaki Halim karakteri devrimci bir kişiliği yansıtmamaktadır, o sadece arkadaşları ile birlikte olduğunda masa başı sohbetlerde devrimciliğini hatırlamaktadır.

Devrimin kaçınılmazlığına inandığını ancak gerçekleşmesinin uzak olduğunu düşünen Halim, devrimci geçinenlerin çalimli olduğunu, boğazlarına kadar kusura battıklarını ve buna rağmen herkese yukarıdan bakıp toplumu kurtarmaya yükümlü olarak kendilerini gördüklerini belirtir (2005: 315). Halim'e göre devrim ukalâ, rüküş ve çenebaz üniversiteli kızlarla, hiçbir baltaya sap olamamış, ne idüğü belirsiz sanatçı takımıyla, patronlarına çok içerlemiş gibi gözüküp ama aslında gizli gizli onların her şeyine öykünen işçilerle mi olacaktır! (2005: 316). Romanda, devrimcileri oldukça olumsuz bir tarzda eleştiren Halim'in öğrencilik yıllarında Nazım Hikmet'in yasaklı bir şiirini okumuş olması onun en büyük devrimci eylemi olarak karşımıza çıkmaktadır (2005: 316). Toplumun bireye dayattığı rolleri tartışmasız olarak kabul eden Halim'in yerleşik herhangi bir sisteme yönelik hiçbir eleştirisi yoktur. İş dönüşü karısını evde bulamayınca sinirlenen Halim'e göre, kadının yeri evi olup kocasına hizmet etmek kadının en temel görevidir (2005: 337). Bu durumda Halim'in devrimciliği nasıl tanımlanmalıdır sorusu tekrar akla gelmektedir. Halim'in siyasal iktidara karşı oluşunun temelinde yatan tek şey sürgüne gönderilme korkusudur.

Ayrıca, romanda Halim öğrencilerin Menderes aleyhine gösteri yapmasına oldukça şaşırır. Çünkü normalde bunun öncülüğünü aydın kesimin yapması beklendiğinden halkın kendiliğinden tepki koyması teoriyle pratiğin birbiriyle uymaması anlamına gelmektedir. Öğrencilerin siyasal tepkilerini göstermesi DP'nin "Tahkikat Komisyonu" kurmasına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Öğrenciler Menderes'in gittikçe artan otoriter yönetimine karşı bir tepki ortaya koymuşlardır, yoksa onların genel olarak sisteme karşı en ufak bir eleştirileri yoktur. Yine burada Halim'in komünist veya sosyalist görüşleri benimseyip benimsemediği net bir şekilde anlaşılmamaktadır. Romanda devrim diye adlandırılan ya da devrimden anlaşılan şey siyasal iktidarın el değiştirmesidir. Eğer bu sürece işçiler ve öğrenciler katılırsa kitlesel bir harekete dönüşecek, adına da devrim denilecektir. Nitekim Halim'in, Yüzbaşı Demir'in ve Suat'ın demokrasinin kendisini asla tartışmadıkları yalnızca DP iktidarının gitmesine odaklandıkları görülmektedir.

Romanda İnönü dönemi ile DP döneminin benzer olduğunu ileri süren pansiyoner Yüzbaşı Demir, Atatürk'ün devrim yaptığını, ancak onun ölümünden sonra devrimlerinin faşizme dönüştürüldüğünü ve bunda da İnönü'nün suçu olduğunu belirtir (2005: 241). Devrim yapılsa bile devrimden pek umutlu olmayan Yüzbaşı Demir, Menderes ve takımının on yıldır iktidarda olmalarını aslında İnönü rejimine borçlu olduklarını söyleyerek bu ülkeye gerçek hizmeti partinin değil, Mustafa Kemal'in yaptığını vurgular (2005: 241-242). İnönü'nün devrimi

yozlaştırdığını, Halk Partisi'ni bir eşraf ve bürokratik partisi olarak yozlaştırıp faşist yöntemleri benimsediğini söyleyen (2005: 245) Yüzbaşı Demir, İnönü rejimini sert bir şekilde eleştirir (2005: 242). Buradan hareketle, Milli mücadeleyi anti-emperyalist bir savaş olarak gören ve Mustafa Kemal Paşa'ya özel bir sevgi besleyen Atilla İlhan'ın, romanda Yüzbaşı Demir'in ağzından İnönü dönemine sert eleştiriler yönelttiği söylenebilir.

Öte yandan, geçmişte Fransız Filolojisi'nin çalışkan öğrencisi, İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'nin sıkı bir militanı olan Halim'in eşi Suat, şimdilerde hayatı amaçsızca yaşamaktadır, toplumsal sorunlara karşı oldukça ilgisizdir. Suat'ın öğrencilik hayatında aktif bir devrimci olmasına karşın milli mücadeleye ve tek parti yönetimine dair bir tek cümle kurmaması, tartışmalara katılmaması ondaki değişimi göstermektedir. Ancak, romanda ondaki bu değişimin tam olarak neyden kaynaklandığı sorusu cevapsız kalmaktadır. Suat'ın değişiminde etken olan acaba devrimci çevrelerin çıkarıcılığı mıdır yoksa onun artık bu devrime inanmayışı mıdır? Bu konunun romanda açık olmadığı görülmektedir. İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'nin yayın organı olan "Hür Gençlik"te çıkan yazılar incelendiğinde, bu derneğin Kemalist eğilimli bir yayın organı olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, Halim ile Suat'ın devrimciliğinin Kemalizm ile sınırlı olduğu söylenebilir. Suat ile Halim'in devrimcilik konusunda örnek aldıkları kişi Mustafa Kemal'dir.

Devrimciler yakın dönemde bir şeylerin olacağını hissetmektedir. Bu süreçte acaba kendileri bir rol alacak mıdır? Romanda, gelecek yeni sürece dair Atilla İlhan olumlu veya olumsuz açık bir görüş belirtmemiş olmasına karşın, onun Demokrat Parti iktidarının sona erecek olmasını olumlu bir gelişme olarak gördüğü söylenebilir. Ancak, devrimsel sürecin halktan gelen bir hareket olmayıp, askeri kesimden gelecek olması muhtemelen İlhan'ın tereddüde düşmesine neden olmaktadır.

3. Darbe

27 Mayıs'a giden süreç acaba nasıl başladı? Darbe gerekçesi olarak çoğunlukla, Menderes'in irticaya taviz verdiği, tarikatları desteklediği öne sürülmüştür. Romanın, "*Menderes'in Adana konuşmasını cevaplandırın CHP Genel Başkanı, İktidarı, dini irticaya taviz vermekle itham etti*" (2005: 1) cümlesi ile başlaması, *Bıçağın Ucu*'nun belgesel niteliğinde olduğu izlenimini vermektedir. İlhan, Menderes'e yöneltilen suçlamaların en ciddisini romanın girişinde dile getirerek dönemin ruhunu net bir şekilde ortaya koymaya çalışmıştır. İnönü konuşmasında, DP'nin Said-i Nursi'nin takdirini kazanacak bir idare kurma peşinde olduğunu ileri sürmüştür. Aynı zamanda İnönü, iktidarın seçimleri gayri meşru yollardan kazanabilmek için her çeşit baskıya şimdiden başvurmaya başladığını da iddia etmiştir (2005: 2). Darbeye giden süreçte, Said-i Nursi'nin Doğu illeri valilerine gönderdiği, Müslümanların risale-i nur sayesinde DP etrafında toplandığını ileri süren mektubu gazetelerde yayımlanmıştır (2005: 75). CHP tarafından ele geçirilen bu mektupla birlikte, DP'nin irticaya destek verdiği yönünde propagandalar yapılmıştır. Darbeye giden süreçte bu iddialar askeri kesimde oldukça etkili olmuştur. Said-i Nursi, söz konusu mektubunda komünizmi ve masonluğu nurcuların önlediğini vurgulayarak, yayınlarının serbest bırakılmasını istemiştir (2005: 76). İnönü, hükümeti suçlayarak Atatürk inkılaplarının nasıl anlaşılması gerektiğini anlatmıştır (2005: 77). Görüldüğü gibi romanda İlhan, CHP'nin DP'ye yönelik iddialarına yorum yapmadan olduğu gibi yer vermektedir. Roman karakterlerinin konuşmasından, İlhan'ın CHP'nin iddialarına katılmadığı, CHP ile aynı çizgide olmadığı ve İnönü'nün inkılapları farklı yorumladığını düşündüğü anlaşılmaktadır.

27 Mayıs darbesinde ABD'nin rolü son dönemlerde ısrarla vurgulanmıştır. Romanda, İnönü'nün ABD elçisini yemeğe davet ettiği, yemekte İnönü'nün ABD elçisine CHP'nin ABD düşmanı olmadığını söylediği yazmaktadır (2005: 189-190). Darbede gerçekten ABD'nin parmağı var mıdır? Bu konu romanda hiç tartışılmamaktadır. Acaba İlhan, darbeye sayılı günlerin kaldığı bir sırada İnönü'nün ABD elçisi ile yemek yediğini yazarak, askeri müdahalede ABD etkisinin olduğunu mu ima etmiştir? 27 Mayıs'ı gerçekleştiren askerlerin anılarında, ABD ile bir bağlantılarının olduğuna dair veya ABD elçisinin kendilerine bir telkinde bulunduğu yönünde herhangi bir iz bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, Ruzi Nazar hakkında yazılan kitapta darbe öncesi hiçbir Türk subayı ile görüşülmediği de belirtilmektedir (Altaylı, 2013: 348). Darbeyi alt rütbeli subaylar yapmış olup, dışarıdan bir müdahale olduğuna dair sağlam belgeler ortaya çıkmamıştır.

Romanın başkarakteri Halim gazetede düzeltmen olarak çalışmaktadır. Gazete patronunun onu işten çıkartması siyasi baskıya, Halim'in muhalif kimliğine bağlanmıştır (2005: 3). İlhan, DP döneminde gazetecilere uygulanan baskıyı muhtemelen Halim üzerinden vermek düşüncesindedir. Ancak burada, Halim'in gazeteci değil, gazetede çalışan teknik bir eleman olduğu gözden kaçmaktadır. Halim'in DP'ye karşı her hangi bir eylemi de bulunmamaktadır. Halim'in en sıkı eylemi, üniversite yıllarında Nazım Hikmet'ten şiirler okuduğu için polis tarafından tutuklanmasıdır. Bu olaydan ötürü Halim'in kendisi muhalifliğini o kadar abartır ki sokağa çıktığında kendisini sivil bir polisin takip ettiğine inanır. Polis tarafından takip edildiği düşüncesi, onun aklından çıkarmadığı takıntılı bir düşünce durumundadır.

Peki, Halim gerçekten sıkı bir muhalif midir? Açıkçası, romanda Halim'in muhalifliği pek hissedilmemektedir. O, hiçbir eyleme katılmamıştır, yalnızca birkaç arkadaşıyla Çiçek Pasajı'nda ara sıra içki içip sohbetler etmektedir. Halim gazeteci değildir, siyasi bir tiyatrocudadır. Bu durumda romanda, iktidarın Halim'i pasifize etmek istemesi için hiçbir neden bulunmamaktadır. Kendisini bir muhalif olarak tanımlayan Halim, sadece DP'ye karşı olduğu için muhalif sınıfının içine girmektedir. Esasen, Demokrat Parti iktidarında komünistlere karşı sert bir politika izlendiğinden Halim, gazetede çalıştığı ve sanatla ilgilendiği için kendisini muhalif biri olarak görmekte ve sürekli olarak takip edildiğini sanmaktadır.

Öte yandan, Suat'ın dayısı Emekli Miralay Ferit, DP'nin seçim kazanmasını dini kesimlere taviz vermesine, ezanın Arapça okutulmasına bağlamaktadır (2005: 39). Miralay Ferit'in konuya yaklaşımı, o günkü CHP yönetimi tarafından da dile getirilmekteydi. Burada asıl amaç, DP'nin Atatürk inkılaplarının üstünü örttüğünü, Atatürkçülüğe aykırı hareket ettiğini ileri sürerek özellikle askeri kesimin etkilenmeye çalışılmasıydı. Oysa, Celal Bayar Milli Mücadelede yer almış olan, Atatürk'ün güvendiği yakın arkadaşlarından biridir. Attila İlhan'ın, romanda bu konulara değinmesi bir anlamda onun CHP'lilerle aynı fikirde olmadığını bir göstergesi olarak düşünülebilir. İlhan'ın, DP'nin seçim başarısının CHP'liler tarafından anlaşılmasını ima etmeye çalıştığı söylenebilir.

Ayrıca, romanda Miralay Ferit'in, Yüzbaşı Demir'e "orduda cesaret sahibi biri artık kalmadı mı, başvekil haysiyetimizi ayaklar altına alıyor, buna nasıl kayıtsız kalıyorsunuz!" (2005: 217) şeklinde bir soru yönelttiği görülmektedir. Menderes'in orduyu tamamen dışladığı, irticaya taviz verdiği daima ileri sürülmüştür. Nitekim, bu düşüncenin yerleşmiş bir kabul olduğunu romanda da görmekteyiz. Menderes'in dini kullandığını ve bu nedenle oylarını arttırdığını söyleyen Miralay Ferit, aslında o dönemde askerler arasında yaygın olan bir görüşü dile getirmektedir. Diğer taraftan, Menderes'in Atatürk'ü koruma kanunu çıkarttığı, Anıtkabir'in DP

döneminde tamamlandığı romanda nedense anımsanmak istenmemektedir. *Bıçağın Ucu*'nda, DP iktidarının ülkeyi batırdığı ima edilmekte ve buna dur diyen birilerinin olması istenmektedir. Her ne kadar romanda beklenti bu yönde olsa da, acaba askerin seçimle gelen bir iktidarı indirmesinin demokraside yeri var mıdır? Ülkeyi savunmak için görevli olan cihet-i askeriye neden siyasetle iç içedir? Romanda demokrasi hakkında teorik tartışmalara hiç yer verilmemiştir, sadece ülkenin kötü yöneltildiği için iktidarın devrilmesi gerektiğine dair bir beklentinin olduğu anlatılmıştır. DP iktidarı döneminde Sosyalistlerin, yazarların tutuklanması, basına sansür uygulanması, radyonun hükümetin kontrolünde olması darbe için bir gerekçe durumundadır.

Öte yandan, Yüzbaşı Demir'in pansiyoner olarak kaldığı eve seyrek gelmeye başlaması onun darbecilerle yakın bir ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Yüzbaşı Demir, Suat'a kendisi ile ilgili araştırma yapmak için gelenlere hakkında hiçbir şey söylememesine dair ricada bulunur. Buradan, Yüzbaşı Demir'in hükümeti devirmek isteyen komitacılarından biri olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, Yüzbaşı Demir tarafından Suat'a, subay maaşının düşük olduğu söylenmektedir (2005: 145). Subay maaşlarının düşük olması iktidara karşı olmanın, darbenin bir diğer gerekçesi durumundadır. Dolayısıyla, Yüzbaşı Demir'in konuşma sırasında bu düşük maaş konusuna değinmesi aynı zamanda onun DP'ye karşı olduğunu da belirtmesi anlamına gelmektedir. Romanda, Yüzbaşı Demir, "ordu, diktanın elinde bir baskı aracı olmayı benimseyecek mi, yoksa direnip milletin onurunu, kendi onurunu ve demokrasiyi kurtaracak mı" (2005: 384) sorusuna cevap arar. Yüzbaşı Demir, ordunun temel görevi yerine dikkatini iç politikaya çevirmesini, siyasi sorumluluk almadan ülkeyi yönetmeye kalkmasını doğal bulmaktadır. Oysa militarizm demokrasinin karşıtıdır. Bu kavramsal sorunu çözmek için, Batıda olduğu gibi Türkiye'de sınıfların olmadığı öne sürülerek ordunun ilerici bir güç olarak ortaya çıktığı tezi ileri sürülmektedir. Bu bağlamda, II. Abdülhamid'i tahttan indiren İttihat ve Terakki devrimci bir askeri komita olarak tanımlanmıştır. Yüzbaşı Demir için "Cumhuriyet demek Atatürk demek, Atatürk ise ordu demektir" (2005: 384). Ancak, romanda Atatürk'ün mücadelesini meclise dayanarak yürüttüğü, çıkardığı askeri üniformayı bir daha üzerine giymediği gözden kaçmaktadır.

Yakın döneme bakıldığında, Ortadoğu'da gerçekleşen askeri darbeler kaçınılmaz olarak bizi de etkilemiştir. Cihet-i askeriye siyasal alana müdahale etmek için yeni gerekçeler üretmek zorundaydı. İç politikayla meşgul olmaya başlaması ile birlikte ordu asıl uğraşması gereken ülke savunmasıyla ilgili konulardan uzaklaşmıştır. Romanda DP'ye karşı yapılan her eylem haklı görülmekte, kendilerini iktidara muhalif görenler hükümetin ne şekilde olursa olsun düşürülmesini devrim olgusuyla açıklamaya çalışmaktadır. Ordunun iktidara el koyması muhalif kesim tarafından doğal karşılanmaktadır. Ayrıca, romanda "yaşasın ordu, kahrolsun diktatörler" (2005: 459) şeklinde bir sloganın göstericiler tarafından atılması politik bilincin çok zayıf olduğunun bir göstergesi durumundadır. Zira, ordunun silahını çekerek yönetime el koyması gayr-i meşrudur, burada kanunlara karşı gelmekte, seçim sonuçları hiçe sayılmaktadır. İşin ilginç yanı, demokrasinin özüne karşıt olan bu anlayış hiç sorgulanmadan çok uzun süre Türkiye'de kabul görmüştür.

4. Toplumsal Cinsiyet

Bıçağın Ucu adlı romanda, Halim işten kovulunca karısı Suat'ın onu eleştireceğinden dolayı oldukça rahatsızlık duyar (İlhan, 2005: 8). Onun hissettiği bu rahatsızlık evin çalışanının, eve ekmek getirenin erkek olması gerektiğine dair geleneksel ataerkil düşünce biçiminin bir iz

düşümü olarak belirir. Evin reisi olarak addedilen Halim çalışmayınca evin geçimini, eşinin ihtiyaçlarını nasıl karşılayacaktır? İşten çıkarıldığını alkol almadan Suat'a söyleyemeyeceğini düşünen Halim, bu haberi karısına vermeden önce cesaretini toplamak için sığınacağı bir liman olarak gördüğü Çiçek Pasajı'nın yolunu tutar (2005: 9). Romanı kapsamlı bir şekilde ele aldığımızda, Halim için temel sorunun para olduğu anlaşılmaktadır. Ancak o, para bulma meselesine çözüm olarak ya hasta olan babasının ölüp ondan kendisine kalacak olan mirası ya da zengin bir ailenin kızı olan eşi Suat'ın annesi ile barışarak Suat'ın annesinin kendilerine maddi olarak yardım etmesini görür. Halim bu noktada eşi Suat'ın çalışmasını hiç aklına getirmez. Benzer şekilde, Suat da çalışıp eve para getirmesi gereken kişiyi Halim olarak görür. Roman burada, "erillik ve dişillikle özdeşleştirilen kamusal-özel ayrımına bağlı kalarak cinsiyetlerin yerini, kadın-erkek rollerini belirler" (Durğun, 2020: 18). Bıçağın Ucu romanı Suat'a, "kadının faaliyetlerini, tüm rol ve görevlerini daima ev içi alanla sınırlayan geleneksel rolü" (Durğun, 2019: 17) biçmektedir. Buna göre, kamusal alanda var olması gereken, eve ekmek getirmesi gereken tek kişi, evin reisi addedilen Halim'dir.

Yüzbaşı Demir'in pansiyoner olarak Halim ve Suat'ın evine yerleşmesi romanın zayıf kurgularından biri olarak öne çıkmaktadır. Suat'ın, ekonomik durumlarına katkı yapması adına eve pansiyoner olarak Yüzbaşı Demir'i alma önerisini Halim nasıl kabul edebilir? Manisa eşrafından olan Halim'in, apartman dairelerine pansiyoner olarak gelen bir erkeği kabullenmesi, Halim karakteri için temelde evliliği riske edecek bir harekettir. Halim her ne kadar işten çıkarıldığı için parasız kalmış olsa da ev bütçesine katkısı olur düşüncesiyle onun böyle bir şeyi istemeyerek de olsa kabul etmesi dönemin gerçekleri ile ne kadar uyumaktadır? Suat'la aynı yaşlarda olan bekâr bir askerinin, kendileriyle aynı evi paylaşması Halim'le Suat arasında birtakım sorunlara yol açmayacak mıdır? Bu durumun özellikle Halim'i olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Halim'in kendisinin evde olmadığı zamanlarda da saygın bir işi olan bekâr bir yüzbaşının evde Suat'la baş başa kalmasına Halim karakterinin razı olması pek inandırıcı gelmemektedir.⁴ Ayrıca, Halim kendi çevresine bu durumu nasıl izah edecektir? Romanın ilerleyen sayfalarında Halim'in arkadaşlarının da bunu hiç sorun etmemesi, romanda açıklanması eksik kalan önemli noktalardan biridir.

Yüzbaşı Demir'in pansiyoner olarak eve gelmesi, Suat'ın hayata bakışını etkiler. Yüzbaşı Demir, Suat'a yaşadığı soyutlanmış hayattan sıyrılıp çevresine bakması gerektiğini, oturdukları yerden hiçbir işe yaramadan düzeni eleştirmenin anlamsızlığını gösteren "ayna" rolünde bir hareket adamıdır (Türkislamoğlu, 2018: 177). Yüzbaşı Demir'in hayatlarına girmesi ile birlikte, Suat'ın sıkıntılı, monoton hayatı bir anda yok olur, önünde umut dolu yepyeni bir sayfa açılır. Suat'ın davranışlarının değiştiğini gözlemleyen Halim, Yüzbaşı Demir'le Suat arasında bir ilişki olduğundan şüphelenir. Bu şüphenin ardından Halim, Suat'a kendisini aldatması halinde hem onu hem de Yüzbaşı Demir'i vuracağını ardından da kendisini öldüreceğini söyler (İlhan, 2005: 344). Romanda eşi Suat'la öğrenci olaylarında tanışan ve sol görüşlü biri olarak sunulan Halim, nihayetinde, eve genellikle içkili gelen feodal toplum ilişkilerine bağlı olan, geleneksel,

⁴ Taner Timur, İlhan'ın roman karakterlerini oluştururken kullandığı eklektik yöntemin kahramanlarını zaman zaman bireysel gerçeklikten bir hayli uzaklaştırdığını ve onları yaşadıkları topluma yabancılaştırdığını öne sürer. Timur'a göre, İlhan belli bir çevrenin insanların yaşantıları ve düşünceleriyle topluma nasıl yabancılaştıklarını sergilemek istediğinden bu yaklaşımı bilinçli bir şekilde kullanmaktadır. Bu yüzden İlhan'ın roman kahramanlarının birer sentetik ürün olduğunu düşünen Timur, "bunların Türk insanı olup olmadıkları şüpheli" diyen Fethi Naci'nin görüşüne göndermede bulunur. Bkz. Taner Timur, *Osmanlı Türk Romanında Tarih Toplum ve Kimlik*, İstanbul, 1991, s.250.

karısını kıskanan kasaba kökenli bir tiyatrocudur. Peki öyleyse, eşiyile pansiyoner arasında bir ilişki yaşanabileceğinden şüphe duyan ve Suat'a yukarıdaki sözleri sarf edebilen Halim nasıl olur da evine erkek bir pansiyoner alınmasına razı olur? Ayrıca, Suat ve Halim'in evlerine bir pansiyoner alması geleneksel Türk düşünüş ve yaşayış biçimiyle de uygunluk göstermemektedir. Bu durum, belki de İlhan'ın bir dönem Fransa'da yaşamış olmasıyla ilişkilendirilebilir. İlhan'ın Paris'te kaldığı dönem yaptığı gözlemlerden hareketle, Batının hayat tarzını direkt olarak İstanbul'da geçen bu romanına taşıdığı düşünülebilir.

Diğer yandan, acaba Yüzbaşı Demir'in romanın içine bu şekilde dahil edilmiş olması, aynı zamanda ülkedeki politik durumun bir tür yansıması olarak mı verilmek istenmiştir? Çünkü romanda Yüzbaşı Demir, asker arkadaşlarının yanına değil, sivil bir hayatın içine karışmaktadır. Ya da romanda Suat karakteri paraya önem vermeyen biri olarak tanımlanmış olmasına karşın kendilerine maddi katkı sağlayacağını düşünerek eve bir pansiyoner almaya karar vermesi, acaba Suat'ın hayatında radikal bir değişikliğin işareti olarak mı tasarlanmıştır? Yoksa Suat'ın mutsuzluğunun en sert bir şekilde dışa vurumu mudur? Romanda, Suat'ın kendi içinde kendi kendisiyle boğuştuğu ruh halinin, İlhan tarafından indirekt yoldan bu şekilde verilmiş olduğu da düşünülebilir. Zira, romanda Halim'le evli olan Bayraktar Paşazadelerin kızı Suat, yerleşik ahlak kurallarına aykırı bir kişilik olarak okuyucuya sunulur. Heteroseksüel cinsel matrise uygunluk göstermeyen Suat, adeta bir çift benlik taşıyarak ruhsal bir karmaşanın içinde kendi kendisiyle boğuşur.

Romanda Suat'ın evliliğinde aradığını bulamayan bir kadın olduğunu, rutin ev işleri ile uğraştığını, dış dünya ile ilişkisini kesip kendi hayal dünyasında yaşayan dalgın bir kadın olduğunu görüyoruz. Bunun yanı sıra, Suat'ın çok sıkıcı bir hayatı olduğundan kitapların onun yaşamında çok önemli bir yer tuttuğunu da anlıyoruz. Romanda, kitap okumanın sıradanlıktan çıkmak, sıradanlıktan kurtulmak gibi bir işleve sahip olduğu kabul edilmektedir. Böyle bir kabul romanda karşılaştığımız, "eğer kitaplar olmasa Suat sıradan bir ev kadını olurdu" (İlhan, 2005: 24) şeklindeki yargı ile açık bir biçimde karşımıza çıkmaktadır. Ancak, kitap okumanın kişiyi sıradanlıktan sıyrıldığına dair öne sürülen yargının romanda çok zayıf kaldığı öne sürülebilir. Zira, Suat'ın "evin erkeği kimse, ekmeği o getirir" (2005: 27) diyerek geleneksel aile modelini benimsemiş olduğunu, geleneksel cinsiyet rollerini kabul ettiğini görmekteyiz. Bu noktada, geçmişte Fransız Filolojisi'nin parlak öğrenci olan ve İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'nin müthiş militanı olan Suat'ın, bütün o okuduğu devrimci kitaplardan hiç etkilenmemiş olması ilginç gelmektedir. Böyle bir kişinin neden çalışmayı hiç düşünmediği, eve para getirmesi gereken kişiyi neden sadece Halim olarak gördüğü anlaşılmamaktadır. Bu tavır, toplumsal sorunlara karşı duyarlı geçmişin sıkı militanı Suat karakteriyle çelişmektedir.

Suat'ın paraya zaafının olmadığı romanda kolayca anlaşılmasına karşın, onun hayattan tam olarak ne beklediği pek anlaşılmamaktadır. Halim ile arasındaki mesafenin para meselesiyle ilgili olmadığı aşikardır. Aralarındaki mesafe Suat'ın daha çok kendi iç yaşantılarından kaynaklanmaktadır. Suat'ın içinde bulunduğu ruhsal karmaşanın, çift benliğinin, farklı cinsel yöneliminin anlaşılması bakımından Suat'ın annesi Hayrünisa önemli bir karakter olarak belirir. Hayrünisa, erkek kılığında yaşayan bir kadındır (2005: 429). Görüntüsü, giyimi, tavırları, konuşması ve cinsel tercihiyle alışılmışın dışında bir kişiliktir. Annesinin bu hali nedeniyle içten içe rahatsızlık duyan Suat aynı şehirde yaşamalarına rağmen uzun yıllar boyunca annesiyle görüşmeyi reddeder. Romanda, Suat'ın babası Haluk Bey'in uzunca süren hastalığı sürecinde Suat'ın annesinin değişmeye başladığı belirtilmiş olmakla birlikte, annesinin saçlarını kısa

kestirmesinin, erkek gibi giyinmesinin, sigaraya başlamasının, Suat'a Fransızca öğretmesi için eve sürekli kalıcı mürebbiye olarak alınan Beyaz Ruslardan olan Matmazel Nadejda ile bir ilişkiye başlamasının asıl nedeni açık değildir.

Suat'ın annesi ile ilişkisinin kopması ideolojik olmayıp, annesinin yaşam tarzından, cinsel tercihinden kaynaklanmaktadır. Annesinin erkek gibi görünümüne ve aykırı yaşam tarzına sanki bir tepki olarak romanın başlarında Suat ideal bir kadın profilinde karşımıza çıkmaktadır. Annesine benzemediğini, onun gibi olmadığını feminen giyim tarzıyla, feminen davranışlarıyla sanki kendi kendisine ispatlamaya çalışır gibidir. Dişiliğini her gün yeniden itina ile inşa edip kendi kendisine ve çevresine hatırlatmaya çalışarak annesine benzemek korkusunu bertaraf etmeye çalışır. Ancak Suat'ın, Yahudi Kitapçı Matmazel Raşel'le yaşadığı yakınlaşmanın ardından annesi ile olan bu ilişkisi de değişir. Romanda Suat'ın annesiyle barışması, aslında Suat'ın bir anlamda kendi kendisiyle de barışması anlamına gelmektedir. Annesi, Suat'ın kendinde için için beslediği ince aykırılıkların canlı bir örneği olarak belirir. Suat, kendinden bile gizleyerek düşlerinde kurup durduğu bir yaşama biçimini, elle tutulurcasına gerçekleştirmiş cesur biri olarak görür annesini. Varlığından rahatsız olduğu, hatta ürktüğü bu kadın -annesi-, Suat'ın rüyaları boyunca olmak isteyip de olamadığı o kişinin ta kendisidir aslında. Suat'ın gözünde, annesi sonuna kadar gitmiş, tutarlı ve gözü pek biridir, kendisiyle barışıktır, aykırı cinsel gerçeğini, törelere ve kurallara açıkça meydan okuyarak gözünü kırpmadan dışlaştırmayı başarabilmiştir (2005: 422). Oysa, Suat kendisini annesi kadar cesur görmez ve bu nedenle kendisini bir çıkmazın içinde hisseder. Annesi, Suat için gerçekleşmiş bir rüyadır (2005: 432), bu rüyanın annesinin kişiliğinde gerçekleşmiş olması Suat'ın Matmazel Raşel'le yaşadığı yakınlaşmanın ardından onu artık rahatsız etmez. Suat'ın başlangıçtaki direnişi kırılınca, annesinden artık utanmaz, ona benzemeyi ayıp olarak görmez. Ancak bu rüyayı gerçekleştirme gücünü yine de kendisinde bulamaz, gücü olsa bile buna cesareti yoktur. Bu nedenle Suat kendisini hayalleriyle yaşayan bir ceset olarak hisseder (2005: 432). Romanda farklı cinsel tercih ön planda tutularak roman karakterlerine asi bir kişilik yapısı verilmeye çalışıldığı söylenebilir. Eğer amaç bu ise, romandaki farklı cinsel tercih teması okuyucuda topluma bir başkaldırı olarak değil, bunun daha çok bireysel bir tercih olduğu yönünde bir izlenim uyandırmaktadır. Okuyucuda, Suat'ın cinsel tercihinin kendisine annesinden kalıtsal olarak geçtiğine yönelik bir düşünce oluşmaktadır.

Suat'ın esas ilgisi kadın gazeteci Ümid'e yönelik (2005: 363) olduğundan, eşi Halim'in kendisine dokunmasını istememektedir (2005: 137). Romanın ilerleyen sayfalarında Suat'ın kendisini bir erkek gibi hissettiği için cinsel tercihini artık baskılamak istemediği, kılık- kıyafet, görünüm olarak da erkek gibi olmak istediği anlaşılmaktadır. Suat'ın kendi yasaklarından kurtulup özgürleşmesi, kendisine, "sizin de cinsel yasaklarınız var mı" (2005: 24) diye soran Matmazel Raşel ile yaşadığı yakınlaşma ile ortaya çıkmıştır. Yahudi kitapçı Matmazel Raşel ile yakınlaşması Suat için adeta bir kırılma noktası durumundadır. Annesinin cinsel tercihi nedeniyle uzun yıllardır annesiyle görüşmeyen Suat, bu yakınlaşmanın ardından yıllardır görüşmeyi reddettiği annesiyle görüşmeye başlamıştır. Ayrıca, pantolon giyen kadınları küçümseyen, bayağı bulan Suat'ın (2005: 339), pantolon giymeye başlaması, saçlarını kestirip kısaltmak istemesi, makyaj yapmayı bırakması yine bu söz konusu yakınlaşmadan sonra su yüzüne çıkmıştır. Burada Suat'ın Matmazel Raşel ile olan yakınlaşması, onun davranışlarındaki ve görüntüsündeki bu değişiklik tamamen onun kendi cinsel tercihinden kaynaklanmaktadır.

1960'ların başında kadınların pantolon giymeye başlamasının kadın-erkek eşitliğinin simgelerinden biri olarak görüldüğü hatırlandığında, Suat'ın pantolon giymeye başlaması acaba bu durumla ilişkilendirilebilir mi? Hiç kuşkusuz ilişkilendirilemez. Romandaki olay örgüsünden Suat'ın pantolon giymeye karar vermesinin onun tamamen kendi cinsel tercihinden kaynaklandığı, bu konuyla kadın hakları konusunu en ufak bir şekilde ilişkilendirmediği çok açık olarak anlaşılmaktadır. Dolayısıyla romanda İlhan'ın, Suat'ı cinsel tercihi ile farklı bir kişiliğe büründürmeye çalışırken, onu üniversite yıllarındaki devrimci kişiliğinden epeyce uzaklaştırdığı öne sürülebilir. Ya da tam tersi, belki de İlhan, Suat'ın farklı cinsel tercihe sahip olmasını, onun devrimci, asi kişiliğini ortaya çıkartmaya yarayan bir araç olarak görmüştür. Ancak, bunun zayıf bir ihtimal olduğu söylenebilir.

Öte yandan, *Bıçağın Ucu* romanında kadın ve erkeğin rolleri geleneksel ataerkil yapıya uygun bir şekilde verilmesine karşın, Halim'le Suat'ın çocuk sahibi olmayan bir çift olarak sunulması dikkat çekmektedir. Türk toplumunun aile örgütlenmesi üzerine kurulmuş bir toplum (Doğan, akt. Tunca, 2018: 170) olduğu hatırlandığında, geleneksel Türk aile yapısında üreme, çocuk sahibi olma evliliğin en temel amacı olarak görülür. Bu düşünceye göre evliliğin taçlanması, çiftlerin tam bir aile olarak kabul edilmesi ancak çocuk sahibi olduğunda mümkündür. Romanın yazıldığı dönem göz önünde bulundurulduğunda, çocuk sahibi olma konusu evli çiftler üzerinde günümüzden çok daha fazla bir baskı unsuru oluşturduğu halde, Halim'le Suat uzun yıllardır evli olmalarına rağmen çocuk sahibi değillerdir. Romanda Halimle Suat'ın evliliğinden söz edildiğinde genellikle ekonomik sıkıntılar ön plana çıkmakta, çocuk konusuna ya da çocuklarının neden olmadığı konusuna hiç değinilmemektedir. Halim'le Suat arasında çocuk konusunun hiç dile getirilmemesi romanın zayıf ya da eksik noktalarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunun yanı sıra, romanın başında Suat'ın devrimci geçmişi olan, toplumsal sorunlara karşı ilgili biri olarak tanıtılıp, evlendikten sonra toplumsal sorunlara karşı ilgisiz biri olarak verilmesi romanın bir diğer zayıf noktası olarak belirmektedir. İşçi sınıfından bahseden, devrimci kitaplar okuyan bir zamanların sıkı militanı Suat, evlendikten sonra birdenbire geleneksel bir kadına dönüşmüştür. Bu radikal dönüşümün nedeni romanda açık değildir. Ayrıca, romanın sonlarında Suat'ın intihara kalkışmasının asıl nedeni, Yüzbaşı Demir'in gazeteci Ümid ile evlenmeye karar vermesi midir yoksa Suat'ın kendi içinde yaşadığı kimlik bunalımı mıdır? Ya da annesi Hayrünisa'nın gerçekleştirdiği yaşam tarzını kendisinin gerçekleştirmeye cesaretinin olmadığını anladığından gizli bir ikinci hayat umudunun tamamen yok olması mıdır? Romanda bu nokta da tam olarak anlaşılmamaktadır. Burada, belki de İlhan'ın o dönemde yaşanan toplumsal gerilimleri, açmazları Suat'ın kişiliğinde yansıtmaya çalıştığı düşünülebilir.

Son olarak, romanda Miralay Ferid'in ağzından Beyoğlu'nun olumsuz bir şekilde betimlendiği görülmektedir (İlhan, 2005: 57). Nitekim Yahudi kitapçı Matmazel Raşel'in kitapçı dükkânı da Beyoğlu'nda bulunmaktadır. Romanda, azınlıkların yaşadığı bir semt olup kozmopolit bir yapıya sahip olan Beyoğlu, hayat kadınlarının olduğu, Yahudilerin, Rumların yaşadığı karışık bir semt olarak sunulmaktadır. Bu durum, ister istemez okuyucunun belleğinde Beyoğlu'nun tüm olumsuzlukların ve aykırılıkların yaşandığı bir yer olarak kazınmasına neden olmaktadır. Ayrıca, romanda gayrimüslimlerden bahsederken zaman zaman “ufacık hilekâr gözlü, ağzı kalabalık Yahudiler, bol dudaklı, kaşları incecik alınmış, tırnakları boyalı Rum oğlanları” (2005: 25) gibi olumsuz tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Romanda hayat kadınlarından da

çoğunlukla Rum olarak bahsedilmiştir (2005: 57). İlhan'ın gayrimüslimlere karşı neden olumsuz bir dil kullandığı, onları neden ötekileştirdiği araştırılmaya muhtaç bir konudur.

5. Sonuç

Romana ismini ve veren Bıçağın Ucu tamlaması, Vançin'in (2019: 30) de belirttiği gibi, sınıra dayanan, artık tahammül sınırının sonuna gelinen ihtilal öncesi ağır ortamı betimlemektedir. *Bıçağın Ucu*'nda 27 Mayıs'a giden süreçte darbeye neden olan gerekçeler hiç yorum yapılmaksızın bazen gazete haberlerine bazen de radyodan okunan bildirimlere doğrudan yer verilerek gösterilmeye çalışılmıştır. İlhan CHP'yi açıktan desteklememiş, hatta dönemin solcularını sert bir şekilde eleştirmiştir. İlhan'ın bu tutumundan dolayı bazı sol görüşlü yazarlar kendisine karşı sert bir tepki göstermiştir. Öte yandan, İlhan İstanbul'un yerel tarihi açısından çok büyük bir öneme sahip olan 5-6 Eylül olaylarına romanda hiç yer vermemiştir. Dolayısıyla, *Bıçağın Ucu* adlı romanı yazarken Atilla İlhan'ın dönemin bazı önemli olaylarını görmezden geldiği söylenebilir.

Atilla İlhan 1960 yılının Ocak-Mayıs aylarındaki siyasi ve toplumsal süreci anlattığı bu romanında, Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi üzerine değerlendirmeler yaparak 27 Mayıs'a giden süreci roman karakterleri üzerinden açıklamaya çalışmıştır. *Bıçağın Ucu*'nda Atilla İlhan 27 Mayıs askeri darbesi ile ilgili olarak olumlu veya olumsuz açık bir değerlendirme yapmaktan kaçınmış olsa da, roman kahramanlarının ağzından bunu açıkça vermese de, onun 27 Mayıs askeri darbesi ile başlayacak olan yeni dönemin güzel başlangıçlara gebe olduğu ve içinde yepyeni umutlar barındırdığı düşüncesini okuyucuya vermek istediği öne sürülebilir. Nitekim, romanın sonuna gelindiğinde, okuyucuda acı veren bir sürecin artık nihayete ereceğine, bir değişimin gerçekleşeceğine, bir umudun yeşerdiğine ve asla son olmadığına dair bir izlenim uyanmaktadır (Özher, 2009: 169). Suat ile Halim arasındaki ilişkinin tam biteceği sırada radyodan darbe bildirisini duymaları ile birlikte önlerinde yeni bir dönem açılmaktadır. Radyodan silahlı kuvvetlerin idareyi ele aldığına dair anonsu adeta nefes almaktan korkarak dinleyen Suat ve Halim, yorgun olmalarına karşın sevinçlidirler (2005: 506). Hem kendi hayatlarında hem de ülkenin siyasal hayatında artık yepyeni bir dönem başlamaktadır. Burada İlhan, Demokrat Parti'nin son dönemini roman kahramanlarının içinde buldukları umutsuzluğa koşut olacak bir şekilde göstermeye çalışmıştır. Söz konusu dönem Halim'in sürgüne gönderilme ihtimalini içinde barındıran, Suat'ı intihar etme eylemine yönlendiren, gazeteci Ümit'in hapishaneye gireceğine işaret eden, herkesin birbirinden şüphe duyduğu oldukça güvensizlik ve karamsarlık barındıran bir dönem olarak betimlenmiştir. Bununla birlikte, okuyucuya yansıtılan bu karamsar tablo radyodan silahlı kuvvetlerin idareyi ele aldığına dair anons duyulduğu andan itibaren birdenbire değişmektedir. Ekonomik durumları iyi olmayan Halim ile Suat'ın evliliği bir çıkmaz içindeyken, gazeteci Ümit ile Yüzbaşı Demir evlenme kararı almışken, Suat, annesi kadar cesur olamayacağını anlayıp hayatına son verme girişiminde bulunmuşken radyoda okunan darbe bildirisi, tüm bu kötü günlerin artık geride kaldığı hissini okuyucuya vermekte, 27 Mayıs'ın sanki olumlu bir dönemin habercisi olduğu şeklinde bir izlenim uyandırmaktadır. Suat'ın intihar etme teşebbüsüne rağmen hayatta kalması, Halim'le yakınlaşarak evliliklerinde yeni bir dönemin başlaması ortaya çıkan siyasal sürece paralel bir şekilde verilmiştir. Ayrıca, romanda silahlı kuvvetlerin idareyi ele aldığına dair bildirisinin sabaha karşı verilmesi, Suat ve Halim'in bunu sabaha karşı duymaları, adeta yeni bir günün, yeni bir dönemin başladığı muştusunu verir gibidir (Özher, 2009: 176). Ancak öte yandan, darbe bildirisi okunduğunda güneşin henüz tam olarak doğmamış olması,

siyasal açıdan gelecek günlerin sanki belirsizliğini imlemektedir. Bu bakımdan İlhan'ın bu yeni döneme hem umutla baktığı hem de kuşkuyla yaklaştığı söylenebilir.

Atilla İlhan kendi kişisel düşüncelerini roman karakterlerinin ağzından yansıtmaktadır. Sözelimi İlhan, tek doğru olarak Kuva-yı Milliye dönemi ile Gazi Paşa'nın hareketinin örnek alınması gerekliliğini emekli subay Miralay Ferit'in düşünceleri aracılığıyla sık sık okuyucuya vermektedir. Romanda Yüzbaşı Demir ile Miralay Ferit'in ülke sorunlarıyla ilgili konuşmalarından ülkenin kaderinde ordunun söz sahibi olduğu ve olması gerektiği anlaşılmakta ve bunun tek doğru olduğu ileri sürülmektedir. Bu konu tartışmaya kapalı bir şekilde mutlak doğru olarak okuyucuya sunulmuştur. Askeri kesimin iktidara müdahale etme hakkının olduğuna dair düşünce Miralay Ferit'in "orduda cesaret sahibi biri artık kalmadı mı, buna nasıl kayıtsız kalıyorsunuz!" (2005: 217) şeklindeki serzenişiyle tartışmasız kabul edilmektedir. Buradan hareketle, İlhan'ın askeri darbeye teorik olarak karşı çıkmadığı, ancak askeri darbenin ne yöne gideceğinden pek de emin olmadığı söylenebilir.

Diğer yandan, İlhan'ın o dönemde yaşanan toplumsal gerilimleri, açmazları Suat'ın kişiliğinde yansıtmaya çalıştığı ileri sürülebilir. Romanda farklı cinsel tercih ön planda tutularak roman karakterlerine asi bir kişilik yapısı verilmeye çalışılmıştır. Romanın başkarakterlerinden biri olan Suat'ın geçmişteki devrimci kimliği, İlhan tarafından yeni bir biçime dönüştürülerek, farklı cinsel tercihe sahip biri olarak sunularak ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ancak İlhan'ın, Suat'ı cinsel tercihi ile farklı bir kişiliğe büründürmeye çalışırken, onu üniversite yıllarındaki devrimci kişiliğinden epeyce uzaklaştırdığı görülmektedir. Suat'ın saçlarını kestirmek istemesi, pantolon giymek istemesi, erkek gibi görünmek ve yaşamak istemesi, farklı cinsel tercihi onun asi, devrimci bir ruha sahip olmasından kaynaklanmamaktadır, bu durum romanda daha çok bireysel bir tercih olarak anlaşılmaktadır. Suat'ın kendi içinde yaşadığı buhranlar, ikilemler onun erkek gibi giyinip erkek gibi yaşayan kendi annesiyle olan ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Annesi gibi görünüp annesi gibi yaşamak isteyen ancak o cesareti kendi içinde bulamayan Suat'ın farklı cinsel tercihi, annesinin de etkisiyle ortaya çıkan bireysel bir tercih durumundadır. Bunların altında yatan nedenler İlhan tarafından okuyucuya açık olarak verilmediğinden *Bıçağın Ucu*'nda roman karakterlerinin psikolojik açıdan, kendi iç dünyalarına ait çözümlerinin pek yeterli olmadığı söylenebilir.

Atilla İlhan, Suat'ı toplumsal olarak kabul gören genel ahlaki değerlere aykırı ve asi bir karakter olarak okuyucuya sunmuş olmasına karşın, romanda kadın ve erkeğin rolleri geleneksel ataerkil yapıya uygun bir şekilde verilmiştir. İlhan, erillik ve dişillikle özdeşleştirilen kamusal-özel ayırımına bağlı kalarak cinsiyetlerin yerini, kadın-erkek rollerini belirlemiştir. Söz konusu roman Suat'a, kadının faaliyetlerini, tüm rol ve görevlerini daima ev içi alanla sınırlayan geleneksel rolü biçmektedir. Buna göre, kamusal alanda var olması gereken, eve ekmek getirmesi gereken tek kişi, evin reisi addedilen Halim'dir. Romanda geleneksel cinsiyete dayalı işbölümünü hem Halim'in hem de Suat'ın benimsediğini görmekteyiz. Bu noktada, geçmişte Fransız Filolojisi'nin parlak öğrencisi ve İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği'nin müthiş militanı olan Suat'ın, neden çalışmayı hiç düşünmediği, eve para getirmesi gereken kişiyi neden sadece Halim olarak gördüğü anlaşılmamaktadır. Bu tavır toplumsal sorunlara karşı duyarlı geçmişin sıkı militanı Suat karakteriyle çelişmektedir. Suat'ın evlendikten sonra yaşadığı ekonomik zorluklara rağmen kendisinin hiç iş aramaya, çalışmaya yeltenmemesi, evin geçimini sağlayacak olan kişiyi sadece Halim olarak görmesi onun geleneksel ev kadınının bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. İşçi sınıfından

bahseden, devrimci kitaplar okuyan, toplumsal sorunlara karşı duyarlı geçmişin sıkı militanı Suat ile evlendikten sonra evde oturup günlük ev işleriyle meşgul olan, geleneksel cinsiyete dayalı iş bölümünü kabul eden, ev içi alanla sınırlı geleneksel ev kadınlığı rolünü benimseyen Suat, romanda bir çelişki olarak belirmektedir. Ayrıca, Suat'ın evlendikten sonra birdenbire geleneksel bir ev kadınına dönüşümünün nedeni de romanda açık değildir. Özetle, romanda Atilla İlhan'ın sadece Demokrat Parti'ye muhalif olan kesimi "devrimci" olarak göstermeye çalıştığı öne sürülebilir. Bunun yanı sıra, İlhan'ın askeri darbeye teorik olarak karşı çıkmadığı, ancak askeri darbenin ne yöne gideceğinden pek de emin olmadığı söylenebilir. Son olarak, İlhan'ın Suat'ı cinsel tercihi ile farklı bir kişiliğe büründürmeye çalışırken, onu üniversite yıllarındaki devrimci kişiliğinden epeyce uzaklaştırdığı görülmektedir.

Kaynakça

- Altaylı, E. (2013). *Ruzi Nazar: CIA'nın Türk casusu*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Durğun, S. (2019). *Rawls ve Okin üzerinden aile kurumunu yeniden düşünmek*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Durğun, S. (2020). Kamusal ve özel: Rousseau'nun eğitim anlayışı üzerinden bir değerlendirme. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 29, 17-32.
- İleri, S. (2005). *Nam-ı diğer kaptan "Attila İlhan'ı dinledim"*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İlhan, A. (2005). *Bıçağın ucu*. İstanbul: Kültür Yayınları.
- Naci, F. (1999). *Yüzyılın 100 Türk romanı*. İstanbul: Adam Yayınları.
- Öymen, A. (2013) *...ve ihtilal*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özher, S. (2009). *Romancı yönüyle Attila İlhan*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Timur, T. (1991). *Osmanlı Türk romanında tarih toplum ve kimlik*. İstanbul: Afa Yayınları.
- Tunca, T. (2018). Türkiye'de değişen aile ve çocuğa yüklenen anlamlar (Ed. N. Adak). *Değişen toplumda değişen aile sosyolojik tartışmalar* (3. baskı) içinde (ss.163-176). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Turan, K. (2011). Attila İlhan'ın romanlarında yakın tarih (Yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Türkislamoğlu, E. (2018). Aynanın içindekiler dizisindeki romanlar üzerinden Attila İlhan'ın toplumsal ve siyasi konulara ilişkin yaklaşımın tahlilini yapmak konusunda bir deneme. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* (Temmuz-Aralık), 20, 161-185.
- Uluengin, H. (2005, 14 Ekim). İlhan'ı nasıl bilirdim? *Hürriyet gazetesi*. Erişim adresi: <https://www.hurriyet.com.tr/ilhan-i-nasil-bilirdim-3374758>
- Vançin, İ. (2019). Attilâ İlhan'ın aynanın içindekiler roman dizisinde tarihsel belge-kurmaca ilişkisi (Yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Atilla İlhan is one of the most important authors of the Turkish Literature in the Republican Period and his novel *Tip of the Knife*, published in 1973, is the first novel of the seven-book *Inside the Mirror* series, which tell Turkey in the period covering between years 1909-1960. In his novel *Tip of the Knife*, İlhan presented the political and social events and situations Turkey had experienced in the period from January to May 1960, observing from the point of view of the intelligentsia in Turkey. In this novel, the spirit of the time during the military coup that took place on May 27, 1960 is expounded through the main characters of the novel, Suat and Halim. In general terms, researchers who were interested in the matter had discussed the novel *Tip of the Knife* in the context of a novel about May 27. However, researchers have not made a clear assessment of whether the novel is for or against May 27. Moreover, in the studies on İlhan's novels, his views on the revolution, coup and gender issues are often conveyed as they are without being evaluated by the researchers or these issues are briefly mentioned. In this context, this article has been written in order to critically scrutinize the issues of "revolution", "coup" and "gender" in Attila İlhan's novel *Tip of the Knife*, considering the facts and conditions of the author's own period.

Revolution

In addition to the former military nationalists who define Mustafa Kemal as a revolutionary, the Democrat Party opponents who define the revolution in a different way are also touched in this novel. Although Attila İlhan did not openly suggest a positive or negative opinion concerning the new upcoming process, he defines the military wing of that period as "administration of affairs" on the grounds that the military deviated away from the line of Gazi Mustafa Kemal shifting to the line of İsmet Paşa. Although İlhan does not consider the upcoming change as positive as he looks at it from this perspective, we can say that he considers the end of the Democrat Party rule as a positive development. The fact that the revolutionary process will come from the military and not the people, probably makes İlhan to fall in hesitation.

Coup

The novel never suggested theoretical discussions about democracy. It explained that there was an expectation that the government should be overthrown simply because the country was under bad administration. In the novel, the parties who see themselves as opponents of the government try to justify the overthrow of the government in any way, with the phenomenon of revolution. The army's seizure of power is considered an ordinary action by the opposition. Yet, militarism is the opposite of democracy. It is illegal for the army to seize the government by pulling its guns, here the laws are violated and the election results are disregarded. To settle the problem of opposition between democracy and militarism, the thesis is put forward that the army emerged as a progressive force since there are no classes in Turkey as the situation is in the West.

Gender

We can argue that İlhan attempted to reflect the social tensions and deadlocks experienced during the 27 May process in Suat's personality. In the novel, attempts were made to give a rebellious personality structure to the novel characters by keeping different sexual preferences in the foreground. The revolutionary identity of Suat, one of the leading characters of the novel, was transformed into a new style by İlhan, presented as a person with different sexual preferences, and attempt was made to let it be revealed from this aspect. However, it is seen that İlhan, while trying to make Suat a different personality with her sexual preference, has taken her far from her revolutionary personality during her university years. By adhering to the public-private distinction identified with masculinity and femininity, the novel determines the place of genders and the roles of men and women. *The Tip of the Knife* gives Suat the traditional role that always limits women's activities, all roles and duties to the domestic sphere. This role assigned to Suat contradicts the character of Suat, a strict militant of the past who is sensitive to social issues.

Conclusion

In his novel *The Tip of the Knife*, where he tells the political and social process in January-May 1960, Attila İlhan made evaluations on the Democrat Party and the Republican People's Party and attempted to elaborate the process leading to May 27 through the novel characters. By the end of the novel, the reader gets the impression that a painful process will come to an end, a change will happen, a hope has blossomed and there is never an end. In his novel, İlhan attempted to explain the last period of the Democrat Party in a way that parallels the hopelessness of the heroes of the novel. However, this pessimistic picture reflected the sudden changes to the reader as soon as the announcement that the armed forces capturing the administration is heard on the radio. The coup statement seems to want to convey to the reader the impression that May 27 was the harbinger of a positive period yet to come. Although Attila İlhan refrained from making a positive or negative evaluation about the May 27 military coup in his novel *The Tip of the Knife* and although he did not express this clearly through the words of his heroes, it is clear that this new period, which will begin with the May 27 military coup, is to bring good beginnings. We can argue that İlhan wanted to convey to the reader the idea that the characters of Halim and Suat carried new hopes and new wishes. From this very point of view, we can deduce that İlhan did not theoretically oppose the military coup, but he was not quite sure in which direction the coup would go.